

PILONII ASERTIVITĂȚII CHINEZE ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

George Cornel DUMITRESCU¹
Simona MOAGĂR - POLADIAN²

Rezumat

Creșterea economică spectaculoasă a Chinei din ultimele decenii a impus o ajustare a principiilor ce guvernează relațiile sale cu țările vecine și marii actori globali, îndeosebi după anul 2010, când „dragonul roșu” a luat locul Japoniei, devenind cea de-a doua economie a lumii. Pentru a se menține pe poziția actuală sau chiar a lupta pentru primul loc în clasamentul economic mondial, China trebuie să acționeze concertat, pe mai multe planuri (economic, militar și politic etc.), pentru a depăși limitările „doctrinei” lui Deng Xiaoping, de a nu ieși în evidență. Analizând literatura de specialitate, datele statistice și strategiile chineze de protejare și promovare a interesului național, lucrarea de față își propune să identifice și să evalueze, principalii piloni prin care China își manifestă asertivitatea la nivel mondial în raport cu Marile Puteri globale sau regionale.

Cuvinte cheie: China, politică, Marea Chinei de Sud, coșul DST

Clasificare JEL: F, F1, F5, F19, F55

¹ Doctor în economie, Cercetător Științific III, Institutul de Economie Mondială, Academia Română.

² Doctor în economie, Cercetător Științific I, Institutul de Economie Mondială, Academia Română.

1. Introducere

Asertivitatea afirmată de China în ultima perioadă reprezintă o schimbare a paradigmei lui Deng Xiaoping („tao guang yang hui 韬光养晦”, ascunde strălucirea, încurajează obscuritatea),³ potrivit căreia, pentru a-ți atinge obiectivele nu trebuie să ieși în evidență. Această nouă abordare a fost impusă de dinamica spectaculoasă a activității economice în China, devenită a doua economie a lumii ca mărime după SUA în anul 2010 și de nevoia de a-și asigura resursele necesare menținerii sau chiar accederii în vârful economiei mondiale.

Petras (2015) evidențiază câteva perioade importante în istoria milenară a Chinei, ilustrând creșterea, descreșterea și relansarea puterii „Regatului de Mijloc”:

1. 1100-1800 d.Hr., în care China a fost liderul mondial în inovație tehnică și producția de textile, cu șapte secole înainte de „revoluția textilelor” din Imperiul Britanic;

„În anul 1078, China era cel mai mare producător de fier din lume (125.000 tone), pe când Marea Britanie abia în 1788 producea 76.000 tone de fier. ... China era națiunea care acoperea cele mai lungi rute comerciale, atingând Asia de Sud-Est, Africa, Orientul Mijlociu și Europa.” Producția agricolă chineză era superioară celei occidentale. China avea cele mai mari nave comerciale (deplasament de 3000 de tone față de 400 de tone cât aveau cele mai mari corăbii engleze), dar și cea mai mare flotă comercială (130.000 de corăbii) de câteva ori mai mult decât Imperiul Britanic.

2. 1800-1949, în care China a intrat în sfera de influență a Imperiului Britanic și, ulterior a celui Japonez;

În acest interval, puterea comercială a Chinei a fost erodată de noile reguli imperiale (taxe și impozite ridicate) și de acțiunile noii clase îmbogățite a „compradorilor”⁴ care au favorizat importul de bunuri străine, acapararea pieței interne de către acestea și exploatarea resurselor locale. În această perioadă, China și-a pierdut supremația economică, devenind o țară semicolonială, supusă unei clase de conducători militari corupți și brutali.

3. 1949-prezent, perioadă în care guvernul comunist a abolit privilegiile extrateritoriale ale puterilor occidentale, a eliminat clasa speculativă și a început reconstrucția economiei distrusă de războaiele imperiale și de exploatarea care a durat aproximativ 150 de ani. Începând cu anul 1980, autoritățile chineze au

³Punctele de susținere ale acestei strategii constau în următoarele repere-cheie: concentrarea asupra dezvoltării economice și soluționării problemelor din plan intern, evitarea conflictelor internaționale, neutralitate, atitudine supusă, dar fără umilințe și încurajarea relațiilor de prietenie cu toate statele lumii (Oehler-Șincai, 2015).

⁴ Colaboratori chinezi ai imperiilor dominante.

realizat o schimbare de paradigmă în strategia economică, deschizând țara investitorilor străini.

Petras subliniază că ridicarea Chinei ca putere economică globală, asemănător perioadei 1100-1800, se bazează pe capacitatea sa productivă uriașă și pe politica de neamestec în problemele interne ale partenerilor comerciali, spre deosebire de practicile actualilor parteneri comerciali occidentali.

Matsuda (2014) definește trei ipoteze ce stau la baza asertivității Chinei, și anume: ipoteza trendului crescător; ipoteza ciclului de deteriorare și ameliorare și ipoteza redefinirii rivalilor strategici (Tabelul 1).

Tabelul 1: Ipotezele asertivității Chinei

Trendul crescător
China devine din ce în ce mai interesată în schimbarea status quo-ul din Asia în contextul consolidării atuurilor sale economice și militare.
Ciclul de deteriorare/ameliorare
Se bazează pe impactul a doi factori interni asupra comportamentului extern al Chinei: - evoluția economiei naționale; - viziunea de politică externă a conducerii. Exemple: - relațiile cu Japonia încurajate de Hu Yaobang și criticate de Jiang Zemin; - incidentul din piața Tiananmen/eforturile de relansare a relațiilor cu SUA, Japonia și țările din Comunitatea Europeană.
Redefinirea rivalilor strategici
China e permanent în conflict vecinii și are cel puțin un rival strategic (Japonia, India, SUA etc.). Confruntarea cu vecinii și rivalii strategici asigură reducerea diferenței dintre realitate și obiectivele pragmatice pe termen mediu și lung.

Sursa: Matsuda, 2014.

Pentru a-și consolida poziția de putere globală, sau chiar a redeveni numărul unu mondial, China se bazează pe acțiunea sinergică a câtorva vectori, dintre care noi considerăm foarte importanți trei, și anume: vectorul politic, vectorul economic și vectorul militar.

2. Vectorul politic

Din această perspectivă, China are două interese majore la nivel mondial:

- să aibă puterea de a influența procesul decizional;
- să transforme renminbi, moneda națională, în monedă de rezervă.

Deși președintele chinez, Xi Jinping, a lansat „asigurarea celor trei nu”: nu, amestecului în problemele interne ale altor țări; nu, tendinței de a deține rolul dominant în afacerile regionale; nu, dorinței de a crea o zonă de influență” (Dumitrescu, 2014), promovarea intereselor Chinei se face într-o manieră „soft” prin: consolidarea poziției în cadrul organismelor internaționale; lansarea unor instituții și acorduri internaționale paralele (Banca Asiatică de Investiții în

Infrastructură, Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător – RCEP etc.); lansarea unor inițiative de deschidere economică (Centura Economică a Drumului Mătăsii și Drumul Maritim al Mătăsii); ajutoare financiare acordate anumitor țări sau instituții internaționale; acordarea de sprijin militar (Pakistan, Siria etc.); participarea la misiuni de menținere a păcii (Cipru, Coasta de Fildeș, Liban, Haiti, Liberia, Mali, Republica Democrată Congo, Sahara de Vest, Sudan, Timorul de Est etc.). Toate aceste inițiative reprezintă „picături” menite să consolideze imaginea și prestigiul Chinei în lume, ajutând la consacrarea țării ca jucător de prim rang la nivel mondial.

Pentru a consolida puterea politică a țării, autoritățile chineze se bazează pe anumite instituții și organizații internaționale de prestigiu (Organizația Națiunilor Unite – ONU –, Cooperarea Economică Asia-Pacific – APEC –, G20 etc.), încercând să își mărească puterea de influență în cadrul acestora. ONU, îndeosebi Consiliul de Securitate, în care are drept de veto, reprezintă o pârghie de care autoritățile chineze se folosesc pentru a câștiga notorietate și autoritate.

În Consiliul de Securitate al ONU, asertivitatea Chinei se manifestă în sinergie cu Federația Rusă. Cele două state blochează, dacă apreciază că este necesar, unele inițiative occidentale de a impune sancțiuni sau de a aproba diverse intervenții militare în țările cu regim politic neutru sau anti-occidental. Spre exemplificare, amintim următoarele situații:

- În 2008, veto împotriva rezoluției privind pacea și securitate în Zimbabwe;
- în 2011/2012, cele două puteri militare și-au exprimat dreptul de veto împotriva intervenției ONU în Siria, pentru a preveni suprimarea forțelor opoziției de către Bashar al-Assad;
- În 2014, Federația Rusă a votat împotriva proiectului de rezoluție privind referendumul din Crimeea, iar China s-a abținut și împreună s-au exprimat împotriva rezoluției privind trimiterea Siriei la Curtea Penală Internațională (ICC);
- În 2014, au votat împotriva rezoluției 348 privind atrocitățile din Siria.

Potrivit Graham-Harrison *et al.* (2015), la începutul anului 2015, Federația Rusă a luat locul Arabiei Saudite ca principal exportator de petrol în China. Conform aceleiași surse, livrările de petrol ale Federației Ruse în China s-au dublat în intervalul 2010-2015 (în 2014, China a devenit principalul importator de țiței din Federația Rusă, surclasând Germania).

Un alt deziderat comun al Chinei și Federației Ruse îl reprezintă limitarea puterii SUA și a dominației dolarului, ca valută de rezervă, în comerțul mondial, încercând să promoveze un nou model al relațiilor internaționale (vectorul economic).

Pentru a câștiga prestigiu și influență în cadrul ONU și al organizațiilor patronate de această instituție, China se implică în finanțarea diverselor programe ale acestora.

Tabelul 2: Sprijinul financiar și inițiativele Chinei în cadrul organizațiilor internaționale

Anul	Suma (miliarde dolari)	Programul
2015	1,00	Fond pentru pace și dezvoltare (inițiativă chineză) ONU
2015-2020	0,10	Sprijinirea înființării Forței de Reacție Rapidă a Uniunii Africane (8000 de militari)
2015	2,00	Fondul pentru Sănătate, Educație și Dezvoltare Economică
2015	6,00	Programele ONU de prevenire și combatere a schimbărilor climatic
2015	2,00	Organizația Mondială a Sănătății
2015	0,01	Agenția ONU pentru Statutul Femeilor
2015-2030	2-12	Fond de Asistență pentru Țările în Dezvoltare
2015	3,10	Fond de finanțare a tranziției în țările sărace

Sursa: Page, 2015.

În 2015, contribuția Chinei la bugetul ONU a fost de 140 milioane dolari, respectiv 5% din total. Potrivit cercetătorilor chinezi, până în 2018, China va fi al treilea mare contribuitor la bugetul ONU (The Economist, 2015a).

Cu prilejul celui de-al 6-lea Summit al BRICS, reprezentanții țărilor membre au subliniat importanța unei reconfigurări a structurilor ONU, inclusiv a Consiliului de Securitate, pentru a reprezenta corespunzător noul status-quo economic și politic la nivel mondial. Se dorește o creștere a influenței Braziliei, Indiei și Africii de Sud în aceste structuri.

Asertivitatea Chinei se manifestă și la nivelul Consiliului Drepturilor Omului al ONU. Astfel, Beijingul a anunțat că nu acceptă critici de la SUA în privința modului în care respectă drepturile omului. Potrivit Reuters, diplomatul chinez Fu Cong, a declarat la Consiliul drepturilor omului din 8 Martie 2016 că „SUA desfășoară acțiuni de supraveghere și înregistrare extrateritoriale la scară largă, folosesc drone pentru a ataca civili nevinovați din alte țări, trupele americane desfășurate în țări străine comit crime și violuri asupra populației locale. De asemenea, răpesc cetățeni străini și folosesc închisori ilegale” (Milles și Nebehay, 2016).

3. Vectorul economic

Potrivit portalului propriu, FMI este o organizație de 188 de state, cu rolul de a asigura stabilitatea sistemului monetar (cursurile de schimb, plățile internaționale). Din 2012, în aria sa de competență intră și problemele macroeconomice și ale sectorului financiar care pot afecta stabilitatea mondială. Experții de la publicația „The Economist” (2015b) subliniază că țările asiatice au fost supuse unor condiții foarte aspre de creditare din partea FMI în timpul crizei din 1997-98, motiv pentru care multe țări emergente nu mai sunt atât de interesate să intre în acorduri cu instituția financiară occidentală. Pe de altă parte, FMI este

părtinitor în stabilirea cuantumului finanțării, favorizând țările occidentale. În relația cu țările UE, îndeosebi Grecia, FMI a fost deosebit de generos, acordând o finanțare de cel puțin cinci ori mai mare decât ar fi acordat unei țări asiatice în contextul crizei din 1997 (The Economist, 2015b).

Pe măsură ce instituțiile promovate de China (Tabelul 3) devin o alternativă viabilă la cele occidentale reprezentate de FMI și Banca Mondială, influența celor din urmă are tendința de a se diminua pe termen lung. Disponibilitatea fondurilor oferite de China și țările partenere, din instituțiile paralele create, oferă posibilitatea țărilor în dezvoltare să atragă finanțări fără „costuri ascunse” (condiționări politice și economice impuse de FMI și Banca Mondială).

Tabelul 3: Cota decizională în cadrul FMI și
Băncii Asiatice de Investiții în Infrastructură (AIIB)

Țara	PIB în 2014 (mil dolari)	Cotă voturi în FMI conform revizuirii din 2010 (%)	Cotă voturi în FMI după revizuirea din 26.01.2016 (%)	Cotă voturi Banca Mondială (IBRD) (%)	Cotă voturi în AIIB (%)
SUA	17,419,000	16,74	17,75	16,12	nu sunt membre
China	10,360,105	3,81	6,52	4,82	26,6
Japonia	4,601,461	6,23	6,59	7,47	nu e membră
Germania	3,852,556	5,81	5,70	4,37	4,15
Marea Britanie	2,941,886	4,29	4,31	3,92	2,91
Franța	2,829,192	4,29	4,31	3,92	3,19
Brazilia	2,346,118	1,72	2,36	1,92	3,02
Italia	2,144,338	3,16	3,22	2,47	2,62
India	2,066,902	2,34	2,80	3,04	7,51
Federația Rusă	1,860,598	2,39	2,76	2,82	5,93

Sursa: Banca Mondială, FMI, AIIB, 2015.

În 2014, șefii de stat și de guvern ai BRICS au militat pentru o structură de conducere a Fondului care să reflecte noile realități mondiale și importanța țărilor emergente și în dezvoltare. Ei au susținut că FMI trebuie să rămână o instituție bazată pe cote de participare. Șefii BRICS au cerut implementarea cât mai rapidă a celei de-a 14-a Revizuirii Generale a Cotelor și a reformelor din 2010⁵, dar și semnarea acordului privind o nouă formulă de calcul al cotelor.

În Tabelul 3 se observă că puterea economică actuală a primelor zece state ale lumii nu este reflectată corespunzător în dreptul de vot în cadrul FMI. Deși SUA

⁵ În noiembrie 2010, FMI a agreat reformarea guvernancei astfel încât să reflecte importanța în creștere a țărilor emergente și să asigure preservarea influenței la FMI a țărilor în dezvoltare.

au un PIB de aproximativ 1,7 ori mai mare decât al Chinei, puterea sa decizională în cadrul FMI este de 2,7 ori mai mare decât cea a Chinei, conform ultimei revizuirii din 26.01.2016. Față de ultima revizuire (2010) care a oferit SUA de 4,3 ori mai multe voturi, China a recuperat semnificativ (de la 3,81% la 6,52%). Urmare a revizuirii, în afară de Germania, celelalte țări prezentate în Tabelul 3 au înregistrat o majorare a cotelor, inclusiv țările BRICS.

Pentru a înlătura discrepanța actuală, China a pledat pentru transformarea drepturilor speciale de tragere (DST) în moneda de rezervă la nivel internațional. Astfel, în 2009, guvernatorul Băncii Populare a Chinei (BPC) a făcut propunerea ca dolarul, ca monedă de rezervă, să fie înlocuit de DST, a cărui valoare este stabilită pe baza unui coș format din principalele valute tranzacționate la nivel mondial (dolar, lira sterlină, euro și yen). Introducerea renminbi în acest coș era văzută ca următorul pas în transformarea renminbi în monedă internațională de rezervă, alături de valutele menționate deja.

La data de 30 noiembrie 2015, Comitetul Executiv al FMI a anunțat că renmimbi îndeplinește toate criteriile de includere în coșul DST, urmând să intre efectiv în componența acestuia de la 1 octombrie 2016. Potrivit The Economist (2015b), „dacă prețurile bunurilor și serviciilor ar fi exprimate în DST (n.n. așa cum a propus în 2009 guvernatorul BPC), decizia FMI ar forța companiile de pe tot cuprinsul globului să cumpere active denominate în yuani, cât mai repede posibil, pentru a-și proteja expunerile. Aceasta ar determina o întărirea puternică a yuanului.” Principalele consecințe ale întăririi monedei chineze ar fi: scumpirea exporturilor, diminuarea valorii profiturilor din activitățile economice ale operatorilor chinezi din străinătate repatriate în China, dar și ieftinirea importurilor, inclusiv a tehnologiilor.

Analizii The Economist (2015c) subliniază că, în prezent, deși aproape un sfert din schimburile comerciale și investițiile străine directe ale Chinei se efectuează în yuani, cota reală a comerțului internațional al Chinei în yuani este de sub 10%, dacă se exclud schimburile comerciale cu Hong Kong-ul ale căror plăți se realizează în proporție de 50% în yuani. Cota actuală a plăților în yuani prin sistemul bancar internațional SWIFT este de doar 1%.

În prezent, economia chineză este influențată puternic de politica monetară a Rezervei Federale a SUA (Fed). Dacă acesta ridică rata dobânzii, China trebuie să îi urmeze exemplul, pentru a păstra capitalurile în țară.

La data de 14 decembrie 2015, Consiliul Guvernatorilor Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare au aprobat solicitarea Chinei de a deveni acționar al BERD. Potrivit Reuters (2015), China a primit 0,1% din acțiunile BERD, marcând un nou pas în extinderea influenței sale la nivel mondial. Ca membru, China va fi finanțator și nu beneficiar de credite din partea Băncii. Potrivit comunicatului Reuters, „aderarea la BERD va ajuta ambele părți prin schimbul de experiență în materie de tranziție economică și dezvoltare, furnizând noi

oportunități de cooperare între China și țările aflate pe parcursul Drumului Mătăsii. În calitate de membru al BERD, China va putea oferi oportunități de investiții și cooperare pentru ambele părți în regiuni precum Europa Centrală și de Est, partea de est și sud a Mării Mediterane și Asia Centrală”.

Atuurile pe care China le-a creat pentru a-și spori puterea de negociere în cadrul FMI, Băncii Mondiale, BERD etc. și pentru a dovedi că poate să coitalizeze puterile emergente în jurul său, sunt instituțiile și mecanismele paralele prezentate în Tabelul 4.

Tabelul 4: Structurile paralele promovate de China

Organizații și mecanisme controlate de China	Atribuții Politici financiare și monetare	Instituții internaționale corespondente
Noua Bancă de Dezvoltare (NDB) a BRICS	Bancă de dezvoltare cu accent pe infrastructură, fondată în iulie 2014, cu sediul central la Shanghai; primul președinte este indian, având mandat de 5 ani.	Banca Mondială, bănci de dezvoltare regionale
Banca Asiatică de Investiții în Infrastructură (AIIB)	Bancă de dezvoltare multilaterală (57 țări membre dintre care Germania, Franța, Marea Britanie, Elveția, Suedia, Australia, țările BRICS etc.)	Banca Asiatică de Dezvoltare
Acordul Rezervei de Contingență (CRA) BRICS	Fond de rezervă în valoare de 100 miliarde dolari destinat stabilizării piețelor valutare ale țărilor BRICS (2014)	FMI
Multilateralizarea Inițiativei Chiang Mai (CMIM); ASEAN+3; Oficiul Asiatic de Cercetare Macroeconomică (AMRO)	Fond de rezervă în valoare de 240 miliarde dolari activ din iulie 2014, pentru prevenirea crizelor de lichiditate; procesul de multilateralizare a început în martie 2010; AMRO s-a înființat în aprilie 2011, având statut de organizație internațională din octombrie 2014.	FMI, Banca Reglementelor Internaționale, Forumul conducerii băncilor centrale din regiunea Asia de Est -Pacific (EMEAP)
Mecanismele de internaționalizare a renminbi (RMB)	Zece acorduri de schimb direct al RMB în alte valute, tratate privind bănci de cliring în nouă state, 26 de acorduri SWAP cu băncile centrale	Mecanismele piețelor valutare existente

Organizații și mecanisme controlate de China	Atribuții Politici financiare și monetare	Instituții internaționale corespondente
Shanghai - centru financiar mondial cu contracte futures exprimate în RMB	Decizia Consiliului de Stat din 2012 de transformare a Shanghai-ului în centru financiar mondial; înființarea Zonei de comerț liberă Shanghai (2013); înființarea piețelor futures în RMB pentru țitei, gaze naturale și produse petrochimice (2014), platforma de tranzacționare a aurului (2014).	Centrele financiare consacrate la nivel mondial (Londra, New York, Frankfurt, Hong Kong etc.)
Sistemul Internațional de Plată al Chinei (CIPS)	CIPS pentru tranzacții în RMB din 2012; negocieri între Federația Rusă și China pentru înființarea unei alternative la SWIFT (2014).	Sistemele de plăți consacrate (CHIPS)

Sursa: Mercator Institute for China, 2014.

Dintre structurile prezentate anterior, relevantă este acțiunea concertată de creare a Noii Bănci de Dezvoltare (BRICS), Acordului Rezervei de Contingență (CRA) și a Băncii Asiatice de Investiții în Infrastructură (AIIB), la cea din urmă aderând mulți dintre aliații SUA și țări cu pondere în sistemul de vot al FMI (Germania, Marea Britanie, Franța, Italia, Suedia, Elveția etc.). Aderarea aliaților SUA (Marea Britanie, Coreea de Sud, Australia, etc.) la AIIB, indică un eventual început al schimbării polilor economici și politici la nivel global, în situația în care americanii nu iau măsuri de inversare a trendului. Marea Britanie a fost prima țară occidentală care a depus cererea de aderare la AIIB la 12 martie 2015, susținând că statutul de membru fondator este în interesul național.

Deciziile importante în cadrul AIIB se iau cu majoritatea a 75% dintre drepturile de vot, ceea ce conferă Chinei dreptul de veto în deciziile majore (numirea președintelui băncii, creșterea capitalului social, acordarea de finanțări în afara regiunii, aderarea de noi membri, excluderea altora etc.). Drepturile de vot în cadrul AIIB sunt evidențiate în Tabelul 3. Potrivit Reuters (2015), BERD dorește să colaboreze cu AIIB.

Ca urmare a crizei economice și financiare din 2007-2008, China, Federația Rusă, dar și alte state care își țineau activele oficiale de rezervă în dolari americani sau în aur fizic depozitat în SUA au decis să se orienteze către aur, și anume: să cumpere, să crească producția sau îl repatrieze din străinătate. În ultimii ani, China și-a sporit producția și importul de aur prin Hong Kong, devenind cel mai mare producător și importator de aur din lume. Potrivit portalului www.mineweb.com, principalii producători de aur în 2013/2014 au fost: China (438,2/465,7 tone),

Federația Rusă (248,8/272,0 tone), Australia (268,1/269,7 tone) și SUA (228,2/200,4). Cea mai mare creștere anuală a fost înregistrată de Federația Rusă (9%) și China (6%), SUA înregistrând o scădere a producție de 12%.

Tabel 5: Clasamentul țărilor cu cea mai mare rezervă oficială de aur (tone)

Loc	Țara	2000	2004	2008	2012	2013	2014
1	SUA	8.136,95	8.136,18	8.133,46	8.133,46	8.133,46	8.133,46
2	Germania	3.468,60	3.433,24	3.412,58	3.391,34	3.387,14	3.384,19
3	Italia	2.451,84	2.451,84	2.451,84	2.451,84	2.451,84	2.451,84
4	Franța	3.024,63	2.985,29	2.492,15	2.435,38	2.435,38	2.435,38
5	Federația Rusă	384,40	386,96	519,58	957,76	1.035,21	1.149,78
6	China	395,01	599,98	599,98	1.054,09	1.054,09	1.054,09
7	Elveția	2.419,38	1.354,29	1.040,10	1.040,07	1.040,06	1.039,99
8	Japonia	763,50	765,22	765,22	765,22	765,22	765,22
9	Olanda	911,79	777,46	612,45	612,45	612,45	612,45
10	India	357,76	357,75	357,75	557,75	557,75	557,75

Sursa: gold.org.

Rezerva de aur a Chinei a crescut de 2,66 ori din 2000 până în 2014, de la 395,01 tone, la 1.054,09 tone, asigurându-i locul 6 în clasamentul țărilor cu cele mai mari rezerve, după SUA, Germania, Italia, Franța și Federația Rusă. În același interval, doar India, Japonia și Federația Rusă au înregistrat creșteri ale rezervei de aur.

Graficul 1: Evoluția rezervei de aur a Chinei

Sursa: gold.org.

4. Vectorul militar

Complexul militar-industrial chinez continuă să își promoveze realizările tehnologice și să își etaleze forța prin intermediul exercițiilor militare și paradelor

din ultima perioadă. Armata Populară Chineză trece printr-un amplu proces de tranziție și modernizare, de la tipul de armată specializată în apărarea teritoriului național, la o armată tehnologizată, mecanizată, capabilă să îi protejeze interesele și în afara țării. Din această perspectivă, tehnologia militară chineză se axează pe dezvoltarea mijloacelor de luptă navale (nave de război, portavioane, rachete distrugătoare de portavioane, rachete aero-spațiale etc.).

Bugetul alocat apărării în China a crescut din 1998 până în prezent de peste zece ori (945,6%), de la 18,2 miliarde dolari la 191 miliarde dolari. Prin comparație, cheltuielile militare ale SUA au crescut cu doar cu 3,59% (Tabelul 6). Valoric, însă, cheltuielile de apărare ale SUA sunt de 3 ori mai mari decât cele ale Chinei.

Tabel 6: Evoluția cheltuielilor militare în intervalul 1998-2014 (mil. dolari)

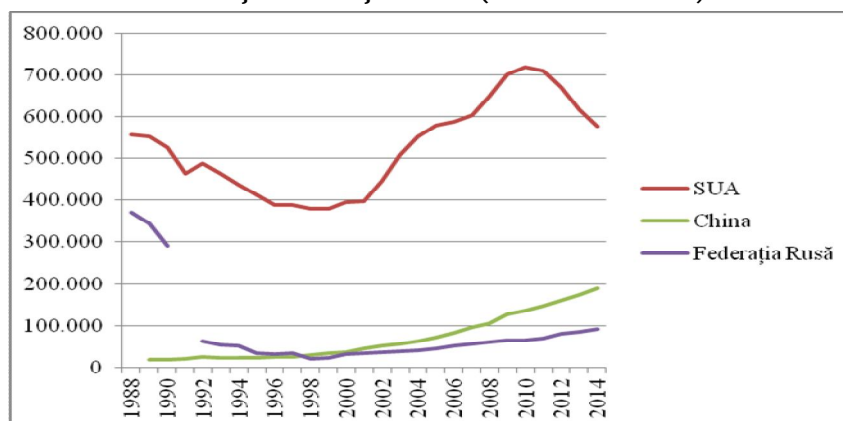
Țara	1988	1994	2000	2006	2012	2013	2014
SUA	557.492	437.145	394.097	588.771	670.897	617.687	577.511
China	18.263	22.329	36.995	83.850	161.409	174.047	190.974
Federația Rusă	371.075	51.441	31.143	51.405	80.996	84.841	91.694
Arabia Saudită	20.893	20.343	27.551	39.600	54.913	62.933	73.717
Franța	69.949	68.308	61.733	65.412	63.708	63.548	63.022
Marea Britanie	58.215	51.569	47.988	58.509	57.702	55.264	54.914
India	18.119	19.040	27.653	36.225	49.457	49.093	49.999
Germania	47.201	54.051	50.591	45.879	49.288	48.199	46.590
Japonia	45.687	56.181	60.284	60.891	60.017	59.396	59.033
Coreea de Sud	13.675	17.695	20.036	25.613	31.490	32.385	33.142
Brazilia	22.315	20.328	25.178	27.445	37.647	37.948	37.290
Italia	38.038	35.611	43.050	40.957	35.419	34.022	31.020
Australia	15.377	16.832	17.986	22.551	25.665	25.442	27.171
Emiratele Arabe Unite	-	-	10.075	9.238	18.898	23.150	21.877
Turcia	9.396	15.354	20.601	16.512	17.538	17.898	17.964
Canada	20.716	18.488	15.653	18.649	20.267	18.752	18.446
Israel	15.642	13.980	13.696	16.428	15.636	16.581	15.283
Columbia	2.313	4.049	6.077	8.470	11.031	12.489	13.061
Spania	15.824	13.455	14.357	17.924	14.693	12.705	12.844
Polonia	8.468	5.537	6.351	8.235	9.538	9.457	10.673

Sursa: SIPRI, 2015.

Următoarele opt clasate în Tabelul 6 (China, Federația Rusă, Arabia Saudită, Franța, Marea Britanie, India, Germania, Japonia) împreună nu depășesc nivelul cheltuielilor de apărare ale SUA. La nivel mondial, în intervalul analizat, cheltuielile militare au crescut cu 5,7%, de la 1.368 miliarde dolari la 1.446 miliarde dolari. În clasamentul primelor douăzeci de țări în materie de cheltuieli militare, cel mai ridicat ritm de creștere, în intervalul 1988 - 2014, l-a înregistrat China (945,7%), la

mare distanță de următoarele două clasate, Columbia (467,7%) și Arabia Saudită (252,8%). În aceeași perioadă, cea mai mare reducere a cheltuielilor militare s-a înregistrat în Federația Rusă (-75,3%), urmată de Spania (-18,8%) și Italia (-18,4%). Este de remarcat faptul că începând din anul 2000, până în 2014, cheltuielile militare ale Federației Ruse au crescut cu 194,4%, un ritm de creștere pe măsura ambițiilor renăscute ale celei de-a doua puteri militare globale.

Graficul 2: Evoluția cheltuielilor militare în intervalul 1998-2014 în SUA, China și Federația Rusă (milioane dolari)

Sursa: SIPRI, 2015.

Graficul 2 sugerează însă o tendință de scădere a cheltuielilor militare americane începând din anul 2010 până în 2014 (19,81%). În același interval, cheltuielile Chinei au crescut cu 40,1%. Dacă tendința se păstrează, cel puțin din această perspectivă, în câțiva ani China va ajunge din urmă SUA.

Tabelul 7: Putere militară⁶ a SUA vs. China și Federația Rusă

Indicatori	SUA	China	Federația Rusă	India
Poziția în clasamentul mondial	1	3	2	4
Personal militar activ	1.400.000	2.333.000	766.055	1.325.000
Avioane (toate tipurile)	13.892	2.860	3.429	1.905
Tancuri	8.848	9.150	15.398	6.464
Flota	437	673	352	202

⁶ Indicele puterii militare (GFP- Global Firepower) se calculează pe baza a peste 50 de factori:

- înzestrarea nucleară nu este luată în calcul;
- factorii geografici influențează poziționarea în clasamentul final;
- clasamentul nu se bazează doar pe înzestrarea armatei;
- disponibilitatea resurselor naturale (necesar/producție) este luată în calcul;
- națiunile fără ieșire la mare nu sunt penalizate pentru că nu au flotă militară;
- puterile maritime sunt penalizate pentru dotarea insuficientă a flotei de război;
- conducerea politică/militară nu este luată în calcul.

Indicatori	SUA	China	Federația Rusă	India
Portavioane	20	1	1	2
Submarine	72	67	55	15
Producția de petrol baril/zi	7.441.200	4.372.000	10.580.000	897.500

Sursa: globalfirepower.com.

Fleurant *et al.* (2016) realizează o clasificare a principalelor state implicate în comerțul cu armament. Potrivit acestui studiu, cei mai mari exportatori de armament în 2011-2015 au fost SUA, Federația Rusă, China, Franța și Germania, iar cei mai mari importatori au fost India, Arabia Saudită, China, Emiratele Arabe Unite și Australia. Exporturile chineze de armament au crescut cu 88% între 2006-2010 și 2011-2015, cota Chinei în exporturile mondiale de armament crescând de la 3,6% la 5,9%. Fleurant *et al.* (2016) evidențiază o reducere cu 25% a importurilor de armament ale Chinei, în condițiile în care producția internă acoperă o mare parte din necesar. Totuși, subliniază cercetătorii SIPRI, China importă încă avioane mari de transport, avioane de vânătoare (contract în valoare de 2 miliarde dolari cu Federația Rusă pentru achiziția a 24 de avioane Sukhoi Su-35, semnat în noiembrie 2015), elicoptere, motoare de avion, vehicule și nave. Principalul furnizor al Chinei este Federația Rusă (59% din total importuri de armament), urmată de Franța (15%) și Ucraina (14%).

Armata Populară Chineză mai are până să o ajungă din urmă pe cea americană, iar la capitole semnificative și pe cea a Federației Ruse. Din punct de vedere geostrategic, însă, este suficient de puternică pentru a domina țările din vecinătate, mai puțin Federația Rusă, față de care are unele interese divergente, dar ne semnificative față de interesele majore ale celor două mari puteri militare în contextul geostrategic global.

Din punct de vedere militar, asertivitatea Chinei se manifestă prin:

a) exercițiile miliare pe care le desfășoară împreună cu aliații din Organizația de Cooperare de la Shanghai (SCO);

1. În august 2015, forțele navale și aeriene din China și Federația Rusă au desfășurat un amplu exercițiu militar în Marea Japoniei - Joint Sea (II). Ambele țări au dispute teritoriale cu Japonia (Insulele Diaoyu/Senkaku, respectiv sudul insulelor Kurile).

2. SCO a organizat în august 2014 exerciții militare de anvergură în Mongolia Interioară (Misiunea de Pace, 2014). La această misiune de antrenament au participat trupe din China, Federația Rusă, Kazahstan, Kârgâzstan și Tadjikistan, exercițiul fiind considerat cel mai mare din istoria SCO.

3. În ianuarie 2014, a avut loc un alt exercițiu militar comun al navelor militare ale celor două mari puteri vecine în estul Mării Mediterane.

b) consolidarea prezenței în Marea Chinei de Sud (MCS);

Conform analiștilor publicației The Economist (2015d), „Oceanul Indian, Marea Chinei de Sud și Marea Chinei de Est sunt rute vitale de transport pentru economia mondială. Opt din zece cele mai aglomerate porturi destinate containerelor se află în regiune. Două treimi din petrolul comercializat la nivel mondial trece prin Oceanul Indian în drum spre Oceanul Pacific, cu 15 milioane de barili tranzitând Strâmtoarea Malacca zilnic. Aproximativ 30% din comerțul mondial se face prin Marea Chinei de Sud, din care 1,2 trilioane reprezintă cota SUA. Această mare asigură 10% din producția piscicolă mondială și se crede că are rezerve de petrol și gaze.”

China a postat unități de rachete sol-aer pe Insula Woody, parte a arhipelagului Paracel din MCS, controlat de Beijing din 1974. Deși în trecut era locuită sezonier de pescari, în prezent insula are o populație de peste o mie de locuitori, inclusiv personal militar permanent și rezidenți permanenți care trăiesc din pescuit.

În Arhipelagul Spratly, China a construit insule artificiale pe structura recifurilor de corali existente. În acest megaproiect au intrat atolii Subi, Sand Cay, Mischief, Fiery Cross, West etc., pe care s-au definitivat sau sunt în curs de finalizare piste de aterizare pentru avioane, instalații portuare, clădiri militare, locuințe, fabrici etc. Aceste structuri artificiale sunt „portavioanele” care îi lipsesc în prezent Chinei, ele putând fi ușor dotate militar după modelul insulei Woody.

Strategia chineză vizează crearea condițiilor necesare ca aceste insule să poată fi locuite, cu scopul de a reclama, ulterior, dreptul la apa teritorială sau zonă economică exclusivă, deși potrivit Convenției Națiunilor Unite asupra Dreptul Mării din 10.12.1982, structuri artificiale nu au aceste drepturi.

Pentru a descuraja inițiativele chineze de militarizare a MCS, Statele Unite au trimis nave militare în „apele teritoriale” ale insulelor recent construite. La 27 octombrie 2015, distrugătorul USS Lassen a navigat la mai puțin de 12 mile de Atolul Subi; la 30 ianuarie 2015 distrugătorul USS Curtis Wilbur a navigat similar aproape de Insula Triton din Arhipelagul Paracel, iar la începutul lunii martie a.c., portavionul USS John Stennis și crucișătoarele USS Antietam și USS Mobile Bay și distrugătoarele USS Chung-Hoon și USS Stockdale au pătruns în Marea Chinei de Sud, după ce China a plasat lansatoare de rachete sol-aer, instalații radar și avioane de vânătoare pe insula Woody. Flota militară Chineză a urmărit flota americană în zona sa de interes. Autoritățile chineze susțin că americanii prin manevrele navale escaladează tensiunile în zonă.

c) extinderea prezenței în Oceanul Indian (Strategia șiragului de perle).

Pentru a-și spori prezența în Oceanul Indian, autoritățile chineze adoptă o altă strategie. Proiectul „O Centură, un Drum” („One Belt One Road”) este un prilej bun pentru China de a-și extinde prezența în zonele de interes strategic din Oceanul Indian, și anume: Myanmar, Sri Lanka, Maldive, Pakistan, Mauritius și Seychelles, Djibouti („Șiragul de perle”). Investițiile pe care companiile chineze le fac în aceste

țări (aeroporturi, porturi, ansambluri rezidențiale, facilități industriale, conducte etc.) sunt, în opinia lui Baruah (2015), tot atâtea oportunități pentru China să își extindă prezența în Oceanul Indian, justificând, astfel, prezența navală (inclusiv militară la nevoie) departe de apele teritoriale. Se știe că investițiile chineze sunt însoțite și de personal de specialitate din țara mamă. Acest joc de șah practicat de autoritățile chineze urmărește securizarea rutelor de aprovizionare cu resurse energetice.

Într-o cuvântare din 2003, Hu Jintao, pe atunci președintele Chinei, a formulat „Dilema Malacca”: teama ca „anumite mari puteri” – aluzie la Statele Unite – ar putea să taie linia de aprovizionare cu energie a Chinei în această strâmtoare îngustă, similar cu ceea ce SUA au făcut Japoniei în timpul celui de-al doilea Război Mondial” (Johnson, 2015).

Baruah (2015) subliniază că prezența consolidată în Oceanul Indian, îndeosebi în anumite insule precum Kyaukpyu, poate să rezolve „Dilema Malacca” pentru China (Peste 80% din importurile chineze de petrol trec prin Strâmtoarea Malacca).

Având în vedere faptul că aceste resurse sunt vitale pentru dezvoltarea ei, China, chiar dacă nu vrea, este nevoită să își accentueze pozițiile asertive la nivel mondial.

O „perla” importantă a „șiragului” o reprezintă prima bază militară a Chinei din străinătate, care urmează a fi construită în acest an în Djibouti, țară în care mai au facilități militare similare SUA, Franța și Japonia. Poziția strategică a țării africane permite controlul rutelor comerciale ce leagă Marea Roșie de Oceanul Indian, prin Golful Aden, asigurând securitatea rutei maritime a Drumului Mătăsii din Marea Mediterană în Oceanul Indian prin Canalul Suez.

6. Concluzii

Așa cu sublinia James Petras (2015), China se află în plin proces de recâștigare a poziției dominante pe scena globală, după o perioadă de peste două secole de supremație a imperiilor occidentale. Demersul Chinei este justificat, având în vedere faptul că multe invenții chinezești din perioada de glorie amintită de Petras, și anume: hârtia, praful de pușcă, tiparul, diverse unelte și tehnologii etc., au stat la baza dezvoltării ulterioare a civilizației occidentale, care le-a folosit pentru obținerea supremației mondiale. China a realizat o schimbare de paradigmă la nivelul relațiilor internaționale, reușind să tracă de la doctrina lui Deng Xiaoping „tao guang yang hui 韬光养晦” (ascunde strălucirea, încurajează obscuritatea), la o atitudine asertivă de promovare a interesului național prin acțiuni în afara granițelor naționale. Creșterea profilului Chinei la nivel global se face prin sporirea graduală a influenței sale în plan politic, economic și militar. Folosind calitatea de membru în Consiliul de Securitate al ONU, China și aliații săi strategici, chiar și

conjuncturali, reușesc să blocheze anumite demersuri ale „rivalilor conjuncturali”, în probleme de maximă importanță pentru securitatea globală (Siria, de exemplu).

Creșterea prestigiului Chinei se realizează și prin intermediul ajutoarelor financiare și umane acordate organizațiilor internaționale (ONU, Organizația Mondială a Sănătății, Uniunea Africană etc.). Simplă inventariere a acestora în 2015 evidențiază alocări sau angajamente de peste 26 de miliarde dolari între 2015-2020.

Prin atitudinea asertivă afișată prin intermediul BRICS și a instrumentelor financiare ale acestora (Noua Bancă de Dezvoltare, Acordul Rezervei de Contingență), dar și prin inițiativa „O centură, un drum” de reactivare a vechiului Drum al Mătăsii și a vectorilor săi financiari (Fondul Drumului Mătăsii, AIIB etc.), China și-a creat pârghii de negociere a poziției mai bune în cadrul FMI, de acceptare a monedei sale naționale în coșul DST, dar și de acceptare în calitate de acționar în cadrul BERD, deschizându-și astfel calea spre investiții în Europa Centrală și de Est, țări importante în strategia de promovare a proiectului „O centură, un drum”.

În plan militar, China se remarcă prin cel mai ridicat ritm de creștere a cheltuielilor militare din clasamentul principalelor puteri militare ale lumii, deși în 2014 a cheltuit de aproximativ trei ori mai puțin decât SUA, liderul mondial la acest capitol.

Ca actor în comerțul internațional cu armament, China se situează pe locul trei atât ca importator, cât și ca exportator, fiind capabilă să producă armament avansat pentru nevoile Armatei Populare de Eliberare. Totuși este încă dependentă de importuri de tehnologie militară avansată din Federația Rusă, Franța și Ucraina, aceste trei țări asigurând 88% din totalul importurilor de profil.

Pentru a-și apăra interesele în țară și în exterior, China a lansat proiecte geostrategice menite să asigure fluiditatea aprovizionării cu materii prime și combustibili, de importanță vitală pentru bunul mers al economiei. Construcția de facilități militare și civile pe insule izolate din Marea Chinei de Sud (arhipelagurile Spratly, Paracel etc.) și construirea „Șiragului de perle” din Oceanul Indian. O „perlă” importantă o reprezintă baza militară care va fi construită în Djibouti în acest an, un avanpost care controlează traficul între Marea Roșie (accesul la Canalul Suez) în Oceanul Indian.

În opinia unor autori, „în actuala lume multipolară, se conturează o serie de actori majori, care se configurează într-o balanță a puterii între Vechea Triadă – SUA, UE, Japonia – și țările BRICS. Dintre aceștia, unii sunt actori de prim rang în plan politic și militar, alții în plan economic, iar alții deopotrivă la nivel politic, militar și economic. China și Rusia au o evidentă vocație globală. SUA și-au atins deja apogeul, UE este încă în căutarea propriei identități și a ieșirii din marasma crizei, în schimb China și Rusia au potențialul de a exercita o influență crescândă în plan global” (Oehler-Șincai, 2015).

Așadar, lumina Chinei nu mai este ascunsă sub obroc, ci este la vedere, în sfeșnic. Pe cine va lumina, rămâne de văzut, situația tensionată din MCS putând constitui oricând, dacă este necesar pentru marile puteri, casus belli.

Bibliografie

- Baruah, D. (2015). *Modi's Trip și China's Islands: The Battle for the Indian Ocean*. The Diplomat, March 11.
- Dumitrescu, G. C. (2014). The Silk Road Economic Belt—a Strategic Opening of the Chinese Economy. *Journal of Global Economics*, 6(2), pp-131.
- Fleurant *et al.* (2016). Trends in International Arms Transfers, 2015. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Solna, Sweden.
- Graham-Harrison *et al.* (2015). China and Russia: the world's new superpower axis? The Guardian, July 7, 2015.
- Heilmann, S, Rudolf, M., Huotari, M., și Buckow, J. (2014). *China's Shadow Foreign Policy, Parallel Structures Challenge the Established International Order*. China Monitor, Mercator Institute for China Studies, Number 18, October, 28.
- Johnson, K. (2015). *China's Thirst Oil is transforming the country's foreign policy. Can the United States handle the consequences?* Foreign Policy, March/April, pp. 76-77.
- Matsuda, Y. (2014). How to Understand China's Assertiveness since 2009: Hypotheses and Policy Implications. Strategic Japan—CSIS.
- Miles, T., Nebehay, S. (2016). China blasts U.S. 'rape rape and murder' at U.N. Human Rights Council. Reuters. Thu, Mar, 10, 2015.
- Oehler-Șincai, I. M. (2015), *Poziționarea UE în realitatea economică și geopolitică. Antologie de reflecții și studii de caz privind Noua Ordine Economică Mondială*, Editura Universității din București, decembrie.
- Olson, S, Prestowitz, C. (2011). *The Evolving Role of China in International Institutions*. The U.S.- China Economic și Security Review Commission. The Economic Strategy Institute, Washington DC, January.
- Page, J. (2015). China to Create \$1 Billion Fund to Support U.N. The Wall Street Journal, Sept. 28.
- Petras, J. (2015). China: Rise, Fall and Re-Emergence as a Global Power. Global Research. Reuters. (2015). UPDATE 2-EBRD approves China's application to become shareholder. December, 14.
- The Economist. (2015a). *China și the United Nations, Xi și the blue helmets*, October, 3rd, pp. 44, 45.
- The Economist (2015b). The yuan joins the SDR – Maiden voyage, Reserve-currency status might make for a weaker yuan, December, 5th.
- The Economist. (2015c). The sticky superpower, Special Report, October, 3rd, pp. 4-16.
- The Economist. (2015d). Who rules the waves?, October 17.
- Tiezzi, S. (2015). *Revealed: China's Reasons for Island-Building in the South China Sea*, The Diplomat, April 10.
- Watkins, D. (2015). *What China Has Been Building in the South China Sea*. New York Times, October 27.